

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з державного управління, професора Руденко Ольги Мстиславівни на дисертаційну роботу Пань Лі на тему: «Побудова системи публічного ієрархічного управління економічною безпекою в Китайській Народній Республіці (КНР)», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертації

Стабільне зростання економічного потенціалу будь-якої держави за нинішніх умов глобальної нестабільності стає складною проблемою і завданням особливої важливості. Існуючий стан геополітичного середовища та міжнародних економічних зав'язків зумовлює необхідність розгляду питань публічного управління економічною безпекою держави як дієвого способу протидії кризам і забезпечення сталого розвитку. Ключовим у цьому контексті є врахування особливостей національної економічної системи, підвищення конкурентоспроможності пріоритетної галузевої спеціалізації та забезпечення надійного доступу до ресурсів, оптимізація діяльності публічного управління, розбудова законодавчо-правової системи регулювання та управління іншими факторами, що є значущими для соціально-виробничої діяльності економічних суб'єктів країни.

У зв'язку з цим значно зростає актуальність дослідження економічної безпеки та розроблення ефективних механізмів забезпечення публічного управління. Стають пріоритетним завданням розширення горизонту аспектів поняття та розвиток методів оцінки стану економічної безпеки держави в цілому, а також у конкретних сферах і в окремих регіонах. Також потребує внесення змін до системи публічного управління економічною безпекою країни рекомендацій, зроблених на базі результатів комплексного та науково-обґрунтованого оцінювання із застосуванням широкого спектра статистичних методів і даних економічних секторів й економіки загалом.

У дисертаційній роботі сформовано теоретичну основу трактування поняття економічної безпеки з аналізом різноманітних підходів, що розглядають економічну безпеку на різних рівнях економіки та підтверджують складність цього поняття в умовах нестабільності, зумовлюють багатовимірність і комплексність дослідження. У роботі наведено результати порівняльного аналізу управління економічною безпекою в різних країнах, а також детальне дослідження заходів державної політики з питань економічної безпеки в Китайській Народній Республіці (КНР). Вони включають розгляд наукових праць та моніторинг політики публічного управління в різні періоди часу. Розроблено систему показників для оцінки рівня безпеки із застосуванням методу TOPSIS-ентропійного зважування для визначення критичних чинників впливу та вироблення нових підходів до оптимізації управлінських рішень. Встановлено комплексні оцінки та обґрунтовано рекомендації, які сприятимуть розвитку державного управління економічною безпекою в країні та

оперативному прийняттю рішень. Отже, представлені дослідження здобувачем Пань Лі є актуальними та забезпечують розв'язання окреслених завдань управління економічною безпекою держави. Основні положення та висновки дослідження можуть бути корисними як для теорії, так і для практики публічного управління в сфері забезпечення економічної безпеки різних країн, у тому числі України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертація виконана в межах науково-дослідної роботи за темами «Цифрова трансформація державного управління та місцевого самоврядування: виклики та можливості для досягнення цілей сталого розвитку» (ДР № 0123U101483), «Трансформація системи публічного управління України в умовах реалізації цілей сталого розвитку» (ДР № 0118U100522), що розроблялись та виконуються на кафедрі теорії та практики управління факультету соціології та права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». У межах цих тем автором проведено порівняльний аналіз між Китаєм та іншими країнами щодо вирішення проблем забезпечення сталого розвитку економіки, запропоновано підходи до вдосконалення публічного управління у сфері досягнення економічної безпеки держави.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційна робота характеризується структурованістю, логічністю викладу матеріалу, глибоким аналізом тематики дослідження, належним обґрунтуванням висновків та пропозицій. Сформульовану у роботі мету дослідження досягнуто, вона відповідає темі та обґрунтовує пріоритетні напрями забезпечення національної та економічної безпеки на основі моніторингового аналізу та оцінювання.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, відповідають вимогам до такого виду досліджень. Високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність забезпечені професійним вирішенням автором низки наукових завдань, що сприяло реалізації поставленої мети дослідження, та відповідності структурно-логічної схеми визначеній меті; використанням широкої джерельної бази за темою дисертації. Поставлена автором мета дисертаційної роботи досягнута і логічно розкрита шляхом послідовного вирішення окреслених завдань: проаналізувати історичний розвиток концепцій безпеки та національної безпеки як понятійного комплексу з об'єктивним і суб'єктивним смисловим навантаженням; провести дослідження щодо поняття економічної безпеки, еволюції формування концепцій та виявити особливості підходів і наукових шкіл дослідження; виявити країнові та регіональні характеристики дослідження економічної безпеки та провести порівняльний аналіз механізмів публічного управління економічною безпекою в окремих країнах; проаналізувати чинники економічної безпеки в Китаї, охарактеризувати історичні обставини, підґрунтя та еволюцію державної безпекової політики; дослідити сучасну законодавчо-правову систему управління економічною безпекою в КНР, виявити законодавчо-правові норми,

у межах яких здійснюється регулювання відносин у сфері економічної безпеки, та визначити державні органи, до компетенції яких належить управління економічною безпекою; узагальнити структурні особливості побудови ієрархічної системи економічної безпеки КНР та обґрунтувати актуальні тенденції та проблеми забезпечення економічної безпеки; оцінити стан економічної безпеки з урахуванням виявлених проблем, сформулювати та обґрунтувати комплексну та ієрархічну систему показників і провести обробки панельних статистичних даних; провести комплексне оцінювання безпеки із залученням методу зваженої оцінки у межах теорії інформаційної ентропії та у рамках методу багатовимірного оцінювання; сформулювати пропозиції щодо змін у системі державного ієрархічного управління економічною безпекою Китаю, що можуть бути використані в публічному управлінні України.

У першому розділі представлено теоретичне підґрунтя забезпечення економічної безпеки держави в контексті історичної еволюції, динамічності змін середовища та розвитку теоретичних концепцій. У ході дослідження поглиблено понятійний апарат дослідження, представлено комплексні аспекти забезпечення державного управління економічною безпекою країн; запропоновано публічно-ієрархічний підхід до забезпечення економічної безпеки, який дає змогу уявити поняття економічної безпеки на макро- та мікрорівнях економіки в умовах дії факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, а також її прояв у суб'єктивному та об'єктивному аспектах; розширено перелік чинників і змісту економічної безпеки; систематизовано теоретико-методологічний базис управління економічною безпекою; описано класифікацію підходів до економічної безпеки у теоретичній сфері, а також у публічному управлінні, проведено порівняльний аналіз у конкретних країнах і регіонах.

У другому розділі проведено дослідження економічної безпеки в КНР, стану та тенденцій розвитку наукових праць з проблематики і практики публічного управління; проведено моніторинг стану опрацьованості тематики в Китаї та визначено основні чинники, що формують політику забезпечення економічної безпеки в традиційному та нетрадиційному підходах; визначено стан нормативно-правової системи управління забезпеченням економічної безпеки країни, що складається як із конституції, так і з підзаконних норм і стратегічних планів; сформульовано систему показників економічної безпеки; представлено спеціальний метод дослідження, результати застосування якого дають змогу зробити висновки щодо ефективності та стабільності економічної діяльності держави на різних ієрархічних рівнях, визначити ризики та загрози в конкретній сфері економіки, а також коригувати заходи щодо підвищення рівня економічної безпеки країни в цілому.

У третьому розділі здійснено комплексну оцінку економічної безпеки КНР на основі побудованої системи показників. При використанні методу розрахунку TOPSIS ентропійного зважування та об'єктивному аналізі даних статистики на основі теорії інформаційної ентропії було проведено моніторинг тенденції зміни рівня економічної безпеки країни на національному та регіональному рівнях; здійснено оцінку енергетичної безпеки як чинника забезпечення економічного зростання Китаю впродовж останніх 20 років,

виявлено тенденції зміни як загального рівня енергетичної безпеки, так і стану стабільності в конкретних галузях – енерговиробництва, енергоспоживання, екологічних наслідків та енергопостачання, при цьому відзначено ключові чинники впливу на ці галузі.

Досліджено рівень економічної безпеки в китайських провінціях за 2013, 2016, 2019 і 2022 роки за 26 показниками у сферах енергетичної, продовольчої та фінансової безпеки, стабільності економічної структури та соціального захисту. За результатами оцінювання всі провінції було поділено на основні групи залежно від унікальних характеристик одного або кількох елементів. Розроблено рекомендації публічного управління економічною безпекою держави на відповідних рівнях, які дають змогу підвищити ступінь стабільності економічного розвитку країни.

Загалом для дисертації характерна системність, логічність і послідовність викладення матеріалу, висновки дисертаційної роботи цілком обґрунтовані, розроблені рекомендації мають практичне значення і можуть бути використані в публічно-управлінській практиці України, особливо в умовах євроінтеграційних трансформацій.

Ознайомлення з текстом дисертації дозволяє констатувати актуальність розроблення автором досліджуваної проблематики в цілому, виокремлення найбільш суттєвих завдань в межах предмета дослідження, а також наявність елементів наукової новизни.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях

Достовірність результатів і висновків дослідження забезпечується чітко визначеною науково-теоретичною та методологічною базою. З метою реалізації визначених мети і завдань у процесі дисертаційного дослідження використано наукові праці китайських та інших міжнародних учених у галузі дослідження безпеки, національної та економічної безпеки. Відповідно до призначеної мети і поставлених завдань дослідження було застосовано в дисертаційній роботі такі, 1) загальнонаукові методи, включно з: системно-історичним і семантичним аналізами для формування понятійної основи теми дослідження й огляду еволюції концепцій; порівнянням і зіставленням для вивчення розпізнавальних особливостей та характеристик у науковій, законотворчій та управлінській діяльності у сфері економічної безпеки; класифікацією та угрупованням, що сприяють виявленню структури та ієрархії окремих факторів і елементів системи економічної безпеки. 2) спеціальні наукові методи, зокрема: статистичний і графічний методи, що дають змогу візуально демонструвати проблеми дослідження й виявляти тенденції актуальності; метод моделювання та емпіричний метод, що за допомогою проведення комплексного оцінювання на основі економетричного моделювання статистичних даних формують результати-індекси, які здатні виявити стан системи економічної безпеки та стійкості, що слугують основою для розроблення та внесення пропозицій; метод зваженої й багатовимірної оцінки як специфічний метод для оцінки економічної безпеки в умовах інформаційної ентропії.

Наукова новизна та висновки дисертації сформульовані чітко й конкретно, отримані на основі логічного і послідовного викладу матеріалу.

Розділи дисертаційної роботи логічно взаємопов'язані між собою та структурно доповнюють один одного. Зазначене дозволяє зробити висновок про логічність, системність, послідовність і комплексність викладу матеріалу та про достатню обґрунтованість наукових положень, висновків і пропозицій.

Наукова новизна отриманих автором результатів полягає в тому, що в дисертаційній роботі вирішено актуальне наукове завдання, яке полягає в розширенні та розвитку науково-теоретичних засад у сфері економічної безпеки та публічного управління, а також застосуванні та модифікації алгоритму методології комплексного оцінювання стану економічної безпеки, та на основі її результатів розробка і формування практичних рекомендацій для розв'язання виявлених проблем, удосконалення державної політики у сфері економічної безпеки та підвищення якості соціально-економічного розвитку Китаю.

До безперечної новизни роботи слід віднести обґрунтування та апробацію застосування сучасних статистичних інструментів для оцінки рівня економічної безпеки КНР у конкретних сферах в окремих регіонах. Використаний метод TOPSIS ентропійного зважування дозволив автору визначати критичні фактори впливу на економічну безпеку загалом та окремі її компоненти, сформулювати нові підходи до оптимізації адаптивності управлінських стратегій, стійкості та стабільності національних економічних систем.

В сенсі методології дослідження автором було запропоновано підхід до формування системи показників економічної безпеки держави, який поєднує результат аналізу концепцій і підходів до економічної безпеки та розгляд законодавчої системи регулювання в конкретних країнах. На цій основі було здійснено класифікацію показників економічної безпеки держави за регіоном, рівнем управління і сферою економічної діяльності.

На регіональному рівні оцінювання економічної безпеки КНР розглянуто як інструмент забезпечення ефективності управління в системі просторово-динамічного моніторингу стану поточних оціночних значень, яке базується на комплексній оцінці показників регіонального рівня, що дає змогу не лише відслідковувати динаміку змін, а й виявити регіональні відмінності в конкретних сферах економічної безпеки, визначати та коригувати безпекову політику для забезпечення синергії розвитку між регіонами країни.

Слід відмітити авторські підходи до дослідження поняття економічної безпеки та науково-практичних аспектів формування системи оцінювання, ключовими компонентами якої є: енергетична, продовольча, фінансова, виробничо-технологічна безпека, та, на відміну від існуючих, додано компонент «соціальний захист населення», низький рівень якого може стати деструкуючим фактором для економічної стабільності та безпеки на макрорівні.

При цьому особливу увагу у роботі було зосереджено на комплексній оцінці енергетичної безпеки КНР на національному рівні як рушійної сили економічного зростання країни, що складається з 4-х компонентів - енерговиробництва, енерговикористання, екологічних наслідків та енергопостачання – і містить загалом 35 показників. Проведено діагностику та безперервний моніторинг стану енергетичної безпеки Китаю загалом та її 4-х

компонентів, що охоплюють період у 19 років (2004-2022 рр.). На підставі розрахунку загальних інтегральних показників виявлено ключові фактори впливу, що дає змогу тактично оптимізувати матеріальні збитки та економічні втрати.

Відповідно у дисертації було розроблено та запропоновано комплексні рекомендації із забезпечення публічного управління енергетичною безпекою держави, які поєднують секторально-галузеві стратегії та загальну політику регіонального розвитку. Запропоновано процедуру дослідження, яка може бути застосована в аналогічних проєктах і темах в інших країнах на основі застосування загальнонаукових методів та здійснення емпіричних розрахунків на сукупності даних статистики, що дає змогу моніторити тенденції зміни рівня економічної безпеки держави та планувати бажані результати реалізації політики і стратегій.

Наукові результати дисертації висвітлено в 12 наукових публікаціях здобувача, серед яких: 5 статей у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 1 стаття у періодичному науковому виданні, проіндексованому в базах даних Web of Science Core Collection та Scopus і віднесеному до третього квартилю (Q3) відповідно до класифікації SCImago Journal and Country Rank або Journal Citation Reports. Також результати дисертації було апробовано на 6-ти наукових фахових конференціях.

Оцінка ідентичності анотації та основних положень дисертації

Аналіз змісту анотації та основних положень тексту дисертаційної роботи Пань Лі засвідчив їх повну ідентичність в частині формулювання мети, об'єкту, предмету, завдань, положень новизни, висновків до розділів, загальних висновків. Загалом зміст анотації містить інформацію про методологію дослідження, способи аргументації положень, основні ідеї тексту дисертації. Анотація не містить інформації, яка була б відсутньою в роботі. Дисертація та оприлюднена анотація оформлені згідно з Вимогами до оформлення дисертації.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Акцентуючи увагу на позитивних результатах, досягнутих Пань Лі в ході підготовки дисертаційної роботи, наголошуючи на їх науковій і практичній цінності, водночас слід звернути увагу на наступні недоліки та зауваження дискусійного характеру:

1. Понятійно-категоріальний апарат дисертаційної роботи безсумнівно заслуговує на увагу – автором здійснено ґрунтовний аналіз термінології предметного поля дослідження. Проте, виникають певні питання, що потребують додаткового уточнення. По-перше, авторське виокремлення та тлумачення економічної безпеки в контексті національної. Автор у роботі досліджує позиції науковців щодо трактування поняття «національна економічна безпека» в контексті створення комплексної національної системи управління безпекою з урахуванням зовнішніх викликів і потрясінь за традиційного та нетрадиційного підходів та «економічна безпека» як така, а також «національна економічна політика». Відповідно автору слід було б більш чітко окреслити авторську позицію та запропонувати поряд із наведеною термінологією власне визначення поняття «національна економічна безпека» з

урахуванням економічної складової в її контексті та виокремлених складових економічної безпеки.

По-друге, у роботі зустрічаємо кілька споріднених термінів. Так, «система публічного ієрархічного управління економічною безпекою» в авторському трактуванні є в основі комплексного підходу, який враховує об'єктивну реальність поєднання конкуренції та співробітництва в міжнародних відносинах, проте, в запропонованому концепті (табл. 1.3) автор зосереджує увагу лише на економічній безпеці індивідів, залишаючи поза увагою питання суб'єктів ієрархічного управління загалом. Поряд з тим, «ієрархічна система економічної безпеки» як складова національної безпеки розглядається в контексті економічного розвитку. Більш чітке розмежування даних понять, а також конкретизація в єдиній системі суб'єктів публічного ієрархічного управління економічною безпекою лише посилило б авторську позицію.

2. Значна увага у роботі автором приділена питанням енергетичної безпеки, що є цілком слушним з урахуванням її як основного безпекового компонента задля задоволення потреб економічного розвитку. Інноваційним в цьому контексті є авторський підхід до дослідження стану енергетичної безпеки Китаю загалом та її окремих компонентів за певними показниками в контексті оцінювання економічної безпеки. Власне визначення «енергетичної безпеки» як стабільного постачання, придбання та виробництва достатньої кількості енергії для задоволення потреб економічного розвитку за допомогою ефективного споживання та зниження рівня екологічних наслідків, що відповідно обґрунтовує її місце в системі національної та економічної безпеки, змістовна структурна характеристика її забезпечення, методика діагностики та моніторингу, розрахунок загальних інтегральних показників факторів впливу на економічну безпеку тощо досить системно та інноваційно розкриті в тексті дисертації і всебічно обґрунтовані. Проте питання енергетичної безпеки, зважаючи на багатоаспектність безпеки як такої, не були концептуалізовані у меті дисертаційної роботи, новизні та загальній ідеології дослідження.

3. Надані у роботі пропозиції щодо змін в системі державного ієрархічного управління економічною безпекою є надто загальними і не охоплюють увесь спектр можливостей їх використання в Україні, зокрема, щодо розроблення державної політики національної безпеки та економічної безпеки як її складової. За такого підходу втрачається практикоорієнтованість ідеї, як то її адаптація до українських реалій сьогодення, повоєнного відновлення України в контексті переходу від прагнення абсолютної безпеки до акцентування економічного зростання як нового критерію економічної безпеки. А також щодо регіональної специфіки та можливості створення імовірнісних стратегій регіонального розвитку з урахуванням значного розриву між регіонами за окресленими автором чинниками; запропонованої методики оцінювання та аналізу в сенсі критеріальної адаптивності ієрархічної побудови системи забезпечення економічної безпеки тощо.

Разом з тим, висловлені зауваження та рекомендації носять переважно дискусійний характер і не знижують загалом високого теоретико-методологічного рівня представленої дисертаційної роботи.

Загальний висновок та оцінка дисертації

Дисертаційна робота Пань Лі на тему «Побудова системи публічного ієрархічного управління економічною безпекою в Китайській Народній Республіці (КНР)» є самостійним, завершеним науковим дослідженням.

Актуальність обраної теми дослідження, обґрунтованість наукових положень, висновків і запропонованих автором рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність, достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях свідчать про глибоку наукову самостійність автора, високий рівень підготовленості дослідження.

Одержані результати забезпечують розв'язання актуального наукового завдання в галузі науки «Публічне управління та адміністрування», яке полягає в розширенні та розвитку науково-теоретичних засад у сфері економічної безпеки та публічного управління, а також застосуванні та модифікації алгоритму методології комплексного оцінювання стану економічної безпеки, та на основі її результатів розробка і формування практичних рекомендацій для розв'язання виявлених проблем, удосконалення державної політики у сфері економічної безпеки та підвищення якості соціально-економічного розвитку Китаю.

Дисертаційна робота Пань Лі на тему «Побудова системи публічного ієрархічного управління економічною безпекою в Китайській Народній Республіці (КНР)» відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор Пань Лі, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

завідувач кафедри менеджменту
та адміністрування
Національного університету
«Чернігівська політехніка»
д.держ.упр., професор

Ректор Національного університету
«Чернігівська політехніка»
д.т.н., професор

Руденко О. М.

Новомлинець О.О.